

גמרא סדורה

מסכת

שבת

פרק: כ"ב

קמג: - קמח.

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

יצא לאור על ידי עמותת

"וכל בניך לימודי ה'"

יד אדר פורים תשע"ג

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ד. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודי ה'".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרת רווח.

כ"י

מסכת שבת פרק כ"ב - "חֲבִית שְׁנִשְׁבְּרָה"

662. קמג, ב

קמג, ב משנה

חֲבִית שְׁנִשְׁבְּרָה מְצִילִין הַיְמָנָה מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת,

וְאוֹמֵר לְאַחֲרֵיהֶם: בָּאוּ וְהִצִּילוּ לָכֶם.

וּבְלִבְדָּ שְׁלֹשׁ יְסוּפֹג.

אִין סוֹחֲטִין אֶת הַפִּירוֹת לְהוֹצִיא מֵהוּ מִשְׁקִין.

וְאִם יֵצְאוּ מֵעֶצְמָן - אֲסוּרִין.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:

אִם לְאוֹכְלִין - הַיּוֹצֵא מֵהוּ מוֹתֵר.

וְאִם לְמִשְׁקִין הַיּוֹצֵא מֵהוּ - אֲסוּר.

חֲלוֹת דְּבַשׁ שְׂרִיטְקוֹן מֵעֶרֶב שֶׁבֶת, וְיֵצְאוּ מֵעֶצְמָן - אֲסוּרִין,

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מֵתִיר.

גמרא

תנא:

"לֹא יְסוּפֹג בֵּינֵן,

וְלֹא יִטְפַח בְּשִׁמּוֹן,

שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֹרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחוּל".

תנו רבנן:

"נִתְפָּזְרוּ לוֹ פִּירוֹת בְּחֶצֶר מְלֶקֶט עַל יַד עַל יַד, וְאוֹכֵל,

אֲבָל לֹא לְתוֹךְ הַסֵּל וְלֹא לְתוֹךְ הַקּוּפָה,

שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֹרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחוּל".

מתני'

חֲבִית מְצִילִין הַיְמָנָה מְזוֹן ג'

סְעוּדוֹת. וְאִפִּילוּ בְּכָלִים הַרְבֵּה.

דְּאִילוּ בְּחֵד מִנָּא אֲמַרִּי בְּכָל

כְּתָבִי הַקֹּדֶשׁ (לְעֵיל דָּף ק.כ).

דְּכַמָּה דְּבַעֵי מְצִיל:

לְכַס. כָּל אֶחָד מְזוֹן ג' סְעוּדוֹת:

וּבְלִבְדָּ שְׁלֹשׁ יְסוּפֹג. שְׁלֹשׁ יְשִׁים

סְפוּג בְּמִקּוֹם הַיִּין לְחִזּוֹר

וְלִהְיוֹתוֹ בְּכָלִי גִזִּירָה שְׁמָא

יִסְחוּט:

אִין סוֹחֲטִין אֶת הַפִּירוֹת. דְּהוּהוּ

לִיה מִפְּרָק תּוֹלְדָה דְּדִישָׁה:

אֲסוּרִין. גִּזִּירָה שְׁמָא יִסְחוּט

לְכַתְּחִילָה:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם לְאוֹכְלִין.

הֵם מְכוֹנְסִין אוֹתָם פִּירוֹת הַיּוֹצֵא

מֵהוּ מוֹתֵר דְּלֹא נִיחָא לִיה בְּמָה

שִׁזְבוּ וְלִיכָא לְמַגְזֵר בְּהוּ שְׁמָא

יִסְחוּט:

וְאִם לְמִשְׁקִין. מְכוֹנְסִין אֲסוּרִין

דְּנִיחָא לִיה בְּמָאִי דְּנִפְקָא

מִיְנִייהוּ וְנִתְקַיְיְמָה מִחֻשְׁבְּתוֹ

וְאִיכָא לְמִיגְזֵר שְׁמָא יִסְחוּט

וְהַכִּי אֲמַרִּי בְּבִיצָה דְּטַעְמָא

דְּמִשְׁקִין שִׁזְבוּ מִשּׁוּם שְׁמָא

יִסְחוּט הוּא:

חֲלוֹת דְּבַשׁ. מֵאַחַר שְׁמֵרוֹסְקִין

הַדְּבַשׁ זָב מֵאֵלִיו מִתּוֹךְ הַשְּׁעוּה

וְאִין דְּרֹךְ לְסוֹחֲטוֹ הַלְכָךְ רַבִּי

אֱלִיעֶזֶר מֵתִיר וְחַכְמִים אוֹסְרִין

גִּזִּירָה אִטוּ שְׁאִינְן מְרוֹסְקִין

דִּילְמָא מְרַסֵּק לְהוּ:

גמ'

וְיִטְפַח. מְכַנְסִים בּוֹ כְּפוּ וְהַשְּׁמֵן

נִדְבֵק בְּהוּ וּמְקַנְחוּ בְּשִׁפְתֵי הַכֹּלִי

וְאִסְרוּהוּ מִשּׁוּם עוֹבְדִין דְּחוּל:

663. קמג, ב - קמד, ב

רס"י

מודה ר' יהודה בזיתים. דאע"ג דהכניסן לאוכלין היוצא מהן אסור דכיון דרובן לסחיטה קיימי כי אתו לידי משקה יהיב דעתיה למיהוי נחא ליה בהכי: אפי' בזיתים וענבים. הואיל והני לאוכלין נכנסו:

מסתברא בתותים ורמונים פליגי. דאיכא דבעו להו למשקין הלכך משוו להו רבנן כזיתים וענבים ור' יהודה פליג עלייהו אבל שאר פירות ליכא דבעי להו למשקין הלכך מודו רבנן בהם:

שמשך. זב מאליהו כמו נהרות המושכין (לעיל דף קכא.).
והכניסן. מתחילתו בין לאוכלין בין למשקין כו' דרמונים קרי יין משום דאית להו קיוהא:

וחכ"א כו'. והא דנקט רב נחמן לישנא דמסתברא ולא אמר בהדיא דבתותים ורמונים פליגי משום דאיכא למימר פליגי בתותים ורמונים וה"ה לשאר פירות ולהודיעך כחו דרבי יהודה נקט להו ואי משום ברייתא דלקמן דשמעינן מינה דמודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות לאו בהדיא שמעינן לה דאיכא למימר רבי יהודה היא כדפרכינן עלה:

וסבר רבי יהודה סתם. שלא פירש לאוכל ולא למשקה הוי המשקה הזב מהן אסור:
והתנן חלב האשה מטמא. מכשיר:

לרצון ושלא לרצון. בין שיצא ממנה לרצון בין שיצא שלא לרצון שהחלב קרוי משקה שנאמר ותפתח את נאד החלב ותשקהו (שופטים ד):

חלב הבהמה אינו מטמא אלא אם כן יצא לרצון. ואי לא לא חשיב משקה ואם נגע בו שרץ אינו מקבל טומאה וטעמא מפרש לקמיה:

"אין סוחטין את הפירות [להוציא מהן משקין] ואם יצאו מעצמן - אסורין.
רבי יהודה אומר:
אם לאוכלין - היוצא מהן מותר.
ואם למשקין היוצא מהן - אסור["].

אמר רב יהודה אמר שמואל:
מודה היה רבי יהודה לחכמים בזיתים וענבים.

מאי טעמא?

כיון דלסחיטה נינהו, יהיב דעתיה.

ועולא אמר רב:

חלוק היה רבי יהודה אף בזיתים וענבים.

ורבי יוחנן אמר:

הלכה כרבי יהודה בשאר פירות,
ואין הלכה כרבי יהודה בזיתים וענבים.

אמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל:
מודה היה רבי יהודה לחכמים בזיתים וענבים,
ומודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות.

אמר ליה רבי ירמיה לרבי אבא:
אלא במאי פליגי?

אמר ליה:

לכי תשפח.

אמר רב נחמן בר יצחק:

מסתברא בתותים ורמונים פליגי.

דתניא:

"זיתים שמשך מהן שמן, וענבים שמשך מהן יין, והכניסן: בין לאוכל, בין למשקין, היוצא מהן - אסור.
תותים שמשך מהן מים, ורמונים שמשך מהן יין, והכניסן: לאוכלין - היוצא מהן - מותר.
למשקין ולסתם - היוצא מהן - אסור,
דברי רבי יהודה.
וחכמים אומרים:
בין לאוכלין בין למשקין - היוצא מהן אסור".

וסבר רבי יהודה 'סתם', אסור!?

והתנן:

"חלב האשה מטמא לרצון ושלא לרצון.

חלב בהמה - אינו מטמא אלא לרצון.

אמר רבי עקיבא:

קל וחומר הוא: ומה חלב האשה שאינו מיוחד אלא לקטנים, מטמא לרצון ושלא לרצון, חלב הבהמה, שמיוחד בין לקטנים בין לגדולים, אינו דין שיטמא בין לרצון ובין שלא לרצון? אמרו לו: אם טמא חלב האשה שלא לרצון, שדם מגפחה טמא,

קמ"א

יִטְמֵא חֵלֶב הַבְּהֵמָה אֲשֶׁל לְרִצּוֹן! שְׂדֵם מִגַּפְתָּהּ טְהוֹר.
אָמַר לָהּ: מַחְמִיר אֲנִי בְּחֵלֶב מִבְּדָם,
שֶׁהַחֹלֶב לְרִפּוּאָה - טְמֵא,
וְהַמְקִיז לְרִפּוּאָה - טְהוֹר.
אָמְרוּ לוֹ: סֵלִי זֵיתִים וְעֲנִיבִים יוֹכִיחוּ,
שֶׁהַמְשָׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהוֹן לְרִצּוֹן - טְמֵאִין,
שְׂלֵא לְרִצּוֹן - טְהוֹרִים" (מכשירין ו,ח).

מאי לאו:

"לְרִצּוֹן" - דְּנִיחָא לִיה,

"שְׂלֵא לְרִצּוֹן" - בְּסִתְמָא.

ומה זיתים וענבים דבני סחיטה נינהו, "שְׂלֵא לְרִצּוֹן" - ולא כלום, תותים ורמונים, דלאו בני סחיטה נינהו - לא כל שכן?

לא, "לְרִצּוֹן" - בְּסִתְמָא,

"שְׂלֵא לְרִצּוֹן" - דְּגָלִי אֲדַעְתִּיהָ דְאָמַר: לֹא נִיחָא לִי.

ואיבעית אימא:

שאני סלי זיתים וענבים,

כיון דלאיבוד קיימי, מעיקרא אפקורי מפקרי להו.

אשפחן - רבי יהודה דמודי לרבנן בזיתים ובענבים,
רבנן דמדודו ליה לרבי יהודה בשאר פירות - מנלן?

דתניא:

"סוּחְטִין אֲבָל לֹא בְרִמּוֹנִים,
וְשֶׁל בֵּית מִנְשֵׂיא בְּר מִנְחָם הֵיוּ סוּחְטִין בְּרִמּוֹנִים."

קמ"ב

ומאי דרבנן היא?

דילמא רבי יהודה היא?

ותהווי נמי רבי יהודה,

אימר דשמעת ליה לרבי יהודה יצאו מעצמן, סוחטין לכתחילה מי שמעת ליה!?

אלא מאי אית לך למימר?

כיון דלאו בני סחיטה נינהו - אפילו לכתחילה.

אפילו תימא רבנן כיון דלאו בני סחיטה נינהו אפילו לכתחילה!

שמע מינה: רבנן היא.

שמע מינה.

ר"י

שדס מגפתה. של אשה אם נגף רגלה או ידה וכל חבורה שיצא ממנה דם כדאמר בפרק דם הנדה (נדה דף כה:): דם חללים דהיינו דם הרוג קרוי משקה שנאמר ודם חללים ישתה ודם מגפתו מפרש התם דדם חללים הוי דמה לי קטליה כוליה מה לי קטליה פלגא וחלב כדם מגפתו דדם נעכר. ונעשה חלב ודם מגפתה סתמיה שלא לרצון הוא וטמא:

יטמא חלב הבהמה שלא לרצון. בתמיה שהרי דם מגפתה טהור דבהמה לאו בכלל חלב הוא ומיהו דם שחיטה מכשר משום דאיתקש למים דכתיב (דברים יב) על הארץ תשפכנו כמים:

מחמיר אני בחלב. לטמא אף שלא לרצון מבדם:

שהחולב. לרפואת הבהמה שלא זיקנה חלבה טמא דהא לרצון הוא והמקוי דם לבהמתו לרפואה טהור דדם מגפתה היא והואיל והחולב לרפואה טמא אף הנוטף שלא לרצון טמא:

אמרו לו. אינו דומה שלא לרצון ליוצא לרצון שהרי סלי זיתים וענבים יוכיחו שהמשקה כו':

שלא לרצון בסתמא. וקתני טהורין דלא חשיב משקה אי רבי יהודה קאמר לה קשיא ואי רבנן קאמרי כל שכן טהורין לרבי יהודה דהא מידי דלרבנן משקה הוא לרבי יהודה לאו משקה הוא וכ"ש מידי דלרבנן לאו משקה והשתא ומה זיתים וענבים כו' והוא הדין מצי למירמי נמי זיתים וענבים אזיתים וענבים דקתני לעיל דמודה בהו רבי יהודה דאף לאוכלין היוצא מהן אסור אלא הא אלימא ליה לאקשווי דתותים ורמונים דלאו בני סחיטה נינהו קתני לעיל דסתם אסור והכא קתני דאפי זיתים וענבים סתמא לאו למשקה:

דגלי דעתיה. בהדיא ואמר לא ניחא לי והוי גילוי דעתא טפי מהכניסו לאוכלין:

ואיבעית אימא שאני סלי זיתים וענבים וכו'. ודווקא נקט סלין שהמשקה הנוטף מהן נופל לארץ והולך לאיבוד הלכך סתמא לא ניחא ליה:

אפקורי מפקיר. להווא משקה אבל שאר כלים אפילו תותים ורמונים אימא לך סתמא למשקה:

בפגעין פרוניש {שזיפים}

ולהוציא מימיהן לשתות: ובפרישין. קוידדוניץ {חבושים}:

ובעוזרדין. קורמ"ש {פירות העוזרר (שיח בר) [וראה לעיל לח.]} דלאו אורחיהו בהכי ואין כאן משום דש:

אבל לא ברמונים. דאורחיהו בהכי:

ושל בית מנשיא. היו רגילין לסחוט רמונים בחול אלמא איכא דסחיט להו הלכך בשבת אסור:

אלא מאי אית לך למימר. לרי יהודה כיון דלאו בני סחיטה כו' וכי היכי דלרבי יהודה שרי לכתחילה מהאי טעמא מהשתא אפי' תימא רבנן ושרו ליה מהאי טעמא:

664. קמד, ב

רש"י

מנשיא תנא הוא. בתמיה וכי איהו פליג למימר דבשבת אסור דתימא הלכתא כוותיה והא לא הוזכר אלא לדברי התנא לראיה דהאי תנא הוא סבר כוותיה:

וכ"ת. הא דאמר הלכה כשל בית מנשיא הי"ק הלכה כהאי תנא דאסר ברימונים הואיל וקאי מנשיא כוותיה דסוחטין רימונים בחול אלמא בני סחיטה נינהו:

הוי רובא דעלמא. דמשום איהו לחודיה נשווי דרך רמונים לסחיטה: **קוצים.** קרדוניש {פירות של קרדה [ראה לעיל יא:]}: **מקדש.** את התבואה משום כלאים דזריעה הוא:

ואמר רבי חנינא כו'. אלמא משום חד מקום דאחשבינהו משוינן להו דבר חשוב:

אתרא. הוא וחשיבות דרבים הוי חשיבותא:

הכא. חד גברא לחודיה הוא נימא בטלה דעתו:

אלא היינו טעמא. דרב נחמן דאמר הלכה אין סוחטין:

כרב חסדא. אע"ג דלעלמא לא חשיב כיון דאחשיב איהו הוי לדידיה משקה והכי מפרש רב נחמן לברייתא דלעיל סוחטין בפגעין ובפרישין למתק הפרי ולא לצורך המשקה אבל לא ברימונים ואפילו למתקן דשל בית מנשיא הוי סוחטין בחול לצורך משקה הלכך בשבת אסור אפ"י למתק הואיל ואיכא חד דעביד לשם משקה ולא משום דמנשיא רובא דעלמא אלא חיישינן אי שרית ליה למתק אתי למעבד לשום משקה וכיון דאיהו מחשב ליה הוי משקה ומיחייב אבל בפגעין ליכא למיחש דאין אדם עושה אותו למשקה:

בשינוי מראה. לא בשלשת לוגין דלא הוזכרו שלש לוגין אלא במים שאובין אבל שאר משקין לא פסלי אא"כ נשתנה מראה המקוה על ידיהן:

רב פפא אמר. טעמא דתדרין לאו משום חשיבותא דאחשבינהו הוא ולעולם לאו משקה נינהו והא דמפסיל משום דכל דבר שאין עושין ממנו מקוה שאינו מים או שלג או ברד פוסל את המקוה בשינוי מראה:

נפל לתוכו. של מקוה יין או חומץ או מוחל והוא כמין מים וזב מן הזיתים וגי מינים יש בו כשטוענן מתחילה במעטן להתחמם ולהתבשל מאיליהן מוחל זב מהן והוא צלול כמים ולאחר שעמדו ימים ודחקו זה את זה חוזר מוחל לזב מהן והוא קרוב להיות כשמן ולאחר שעצרן להוציא שמן בבית הבד ומשתהה התפוח של גפת בעקלים שהוא אגוד בהן בבית הבד חוזר מוחל וזב מהן:

מאן תנא דמוחל משקה הוא. קס"ד דאין מקוה נפסל אלא על ידי משקה ואפילו בשינוי מראה: **בתחילה.** בתחילת טעינתן של זיתים:

"של בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברמונים."

אמר רב נחמן:

הלכה כשל בית מנשיא בר מנחם.

אמר ליה רבא לרב נחמן:

מנשיא בן מנחם תנא הוא!?

וכי תימא הלכה כי האי תנא דסבר לה כשל מנשיא בן מנחם -

ומשום דסבר כמנשיא בן מנחם הלכה כמותו!?

מנשיא בן מנחם הוי רובא דעלמא!?

אין.

דתנו:

"המקיים קוצים בברם,

דבי אליעזר אומר: קדש,

וחכמים אומרים:

אינו מקדש, אלא דבר שפמזהו מקיימין."

ואמר רבי חנינא:

מאי טעמא דרבי אליעזר?

שכן בערבאי מקיימין קוצי שדות לגמליהם.

מידי איריא?

ערבאי אתרא,

הכא - בטלה דעתו אצל כל אדם!

אלא, היינו טעמא: כדרב חסדא.

דאמר רב חסדא:

תדרין שסחטין ונתנו במקוה - פוסלין את המקוה בשינוי מראה.

והא לאו בני סחיטה נינהו?

אלא מאי אית לך למימר? כיון דאחשבינהו, הוה להו משקה,

הכא נמי - כיון דאחשבינהו, הוה להו משקה.

רב פפא אמר:

משום דהוי דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה,

וכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה - פוסל את המקוה בשינוי מראה.

תנו היתם:

"נפל לתוכו יין או חומץ ומוחל, ושנה מראיו - פסול" (מקוואות ז, ג).

מאן תנא דמוחל - משקה הוא?

אמר אביי:

רבי יעקב היא.

דתניא:

"דבי יעקב אומר:

מוחל הרי הוא כמשקה.

ומה טעם אמרו: מוחל היוצא בתחלה טהור?

לפי שאינו רוצה בקיומו.

דבי שמעון אומר:

מוחל אינו כמשקה.

ר"י

מעקול בית הבד. לאחר שנשחט שמנו או לפני שחיטתו:
מאי בינייהו. במאי פליגי הואיל ותרוייהו מודו דמוחל היוצא בתחילה טהור והיוצא מעקל בית הבד טמא באיזה מוחל נחלקו דלמר הוי משקה וטמא ולמר לא הוי משקה וטהור:
דאתי בתר איצתא. לאחר שהתחילו להתחמם ודחקו זה את זה ונשתהה הכומר ימים:
רבא אמר. קמייתא דקתני מוחל פוסל מקוה דברי הכל הוא ומשום דהוי כו':

ומה טעם אמרו מוחל היוצא מעיקול בית הבד טמא? לפי שאי אפשר לו בלא ציחצוחי שמו'.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

דאתי בתר איצתא.

רבא אמר:

משום דהוי דבר שאין עושין הימנו מקוה, ופוסל את המקוה בשינוי מראה.

665. קמד, ב - קמה, א

רש"י

לתוך הקדרה. של תבשיל לתקנו דמוכחא מילתא דלאו למשקה בעי ליה אלא לאוכל ואין זה דרך פריקתו והוי כמפריד אוכל מאוכל:

אבל לא לתוך הקערה. דזמנין דלמשקה קאי ואף על גב דבקערה לא. שתי איניש לא מוכחא מילתא ואיכא איסור:

אלמא. מדקאמר סוחט לתוך הקדרה קסבר כו':

החלב טמא. שהזב מטמא כל דבר במשא והרי היסט הקילוח ולא קמפליג בין לתוך הקדרה בין לתוך הכוס:

ואי אמרת אוכל הוא. הא אין אוכל מקבל טומאה שלא בהכשר והאי במאי איתכשר: **כדאמר רבי יוחנן.** במסכת כריתות גבי האשה שנטף חלב מדדיה:

בטיפה המלוכלכת על פי הדד. טיפה ראשונה מלכלכת בה פי הדד בדעת ונוחה ליחלב וההיא הוי משקה כסתם חלב דלא לאוכל בעי ליה:

טמא מת ששחט זיתים וענבים כביצה מכוונת טהור. משנה היא במסכת טהרות ומפרש בה בהדיא ובלבד שלא יגע במשקה שאינו נוגע אלא באוכל וכיון דכביצה מכוונת הוא לכי סחיט טיפה קמיינתא חסר ליה מכביצה ואין האוכל אע"פ שהוא טמא מטמא המשקה שאין אוכל מטמא אחרים בפחות מכביצה אבל אם היה נוגע במשקה איטמי ליה משקה מטיפה ראשונה שהמשקה מקבל טומאה בכל שהוא וה"נ תני בה בהדיא יותר מכביצה טמא שכיון שיצאה טיפה ראשונה נטמאה בכביצה וטמא מת דווקא נקט שאינו מטמא בהיסט וה"ה לטמא שרץ וכל טמאי מגע וטמא מת לרבנותא נקט דהוי אב הטומאה משום דקתני סיפא אבל זב שסוחט זיתים וענבים אפי' גרגיר יחידי טמא שכיון שיצאה טיפה ראשונה נטמא המשקה במשא הזב:

ואי אמרת כו'. דקס"ד אפי' סוחט לתוך הקדירה:

כתנאי. משקה הבא לאוכל אוכל הוא או משקה הוא:

המחליק בענבים. נחתום המחליק פני ככרותיו בענבים שסוחט המשקה על הככר: **הוכשר.** האוכל הענבים הוכשרו:

הבא. לצורך אוכל כגון ששחט לשם הפת: **ה"ג דכ"ע משקה הבא לאוכל לאו אוכל הוא.** אלא משקה הוא והיינו טעמא דמ"ד לא הוכשר שמתחילה נסחט אדעתא דאזיל לאיבוד שהאור שואבו ושורפו:

המפצע בזיתים. בלציי"ר {לחבוט, לטפח} כדי שיהיו רכיין:

הוכשר. דניחא ליה במשחא דטייף עלייהו שמתוך כך הם מרבים טעם:

לסופתן במלח. שמתוך שהן קשין אין המלח נדבק בהן ומפצעם לרכיין מבחוץ מעט: **לא הוכשר.** דלא מכיין למשקה זידהו דליעקר:

לידע אם הגיעו זיתיו למסוק. צריך הוא לראות אם שומנו נוח לצאת מיהו המשקה אזיל לאיבוד:

הני תנאי. דמפצע ודאי במשקה העומד לאיבוד פליגי כדאמר"י אבל תנאי דמחליק לאו בעומד לאיבוד פליגי דלאו לאיבוד אזל שהרי לצחצח האוכל נתנו והרי מצחצחו אלא במשקה העומד לצחצחו לאוכל קא מיפלגי דא"נ משקה הבא לאוכל משקה הוא ה"מ היכא דקא שריף ליה א"נ שטר ביה ריפתא דתורת משקה עביד אבל לצחצחו פליגי:

אמר רב יהודה אמר שמואל:

סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה, אבל לא לתוך הקערה.

אמר רב חסדא:

מדברי רבינו נלמד, חולב אדם עז לתוך הקדרה, אבל לא לתוך הקערה. אלמא קסבר: משקה הבא לאוכל - אוכל הוא.

מתיב רמי בר חמא:

"זב שחולב את העז החלב טמא" (טהרות ג,ג).

ואי אמרת: משקה הבא לאוכלין 'אוכל הוא' - במאי איתכשר?

כדאמר רבי יוחנן:

בטיפה המלוכלכת על פי הדד,

הקא נמי בטיפה המלוכלכת על פי הדד.

מתיב רבינא:

"טמא מת ששחט זיתים וענבים - כביצה מכוונת - טהור" (טהרות ג,ג).

הא יותר מכביצה - טמא!

ואי אמרת: "משקה הבא לאוכל - אוכל הוא", במאי איתכשר?

הוא מותיב לה, והוא מפרק לה.

בסוחט לתוך הקערה.

אמר רבי ירמיה:

כתנאי:

"המחליק בענבים - לא הוכשר.

רבי יהודה אומר:

הוכשר" (מעשרות א,ח).

מאי לאו, בהא קמיפלגי:

מר סבר: משקה הבא לאוכל - אוכל הוא,

ומר סבר: לאו אוכל הוא.

אמר רב פפא:

דכולי עלמא: 'משקה הבא לאוכל לאו אוכל הוא',

והקא במשקה הבא לאיבוד קמיפלגי:

מר סבר: משקה הוא,

ומר סבר: לאו משקה הוא.

ובפלוגתא דהני תנאי:

דתנאי:

"המפצע בזיתים בידיים מסואבות - הוכשר.

לסופתן במלח - לא הוכשר.

לידע אם הגיעו זיתיו למסוק אם לאו - לא הוכשר.

רבי יהודה אומר: הוכשר."

מאי לאו בהא קמיפלגי:

דמר סבר: משקה העומד לאיבוד - משקה הוא.

ומר סבר: לאו משקה הוא.

אמר רב הונא בריה דרבי יהושע:

הני תנאי: במשקה העומד לאיבוד פליגי,

והנה תנאי: במשקה העומד לצחצחו קמיפלגי.

666. קמה, א

כ"י

ודג לצירו. סחיטת דג להוציא צירו לאו משקה הוא אלא אוכלין:
כבשין. ירק חי כבוש ביין וחומץ:
לגופו. אם לאכול הכבשים סוחטן ממשקה הצף עליהן והנבלע בהן מותר לכתחילה דלא מפרק הוא הואיל ולא למשקה הוא צריך:
פטור. שאין זה מפרק שאין המשקה הזה יוצא מן הכבשים שלא גדל בתוכן אבל אסור אטו זיתים וענבים:
שלקות. אפילו למימיהן לאו משקה ניהו אלא אוכל:
למימיהן פטור אבל אסור. והא שלקות דומיא דדג לצירן הוא ולא שרי ליה שמואל לכתחילה:
עיני ראו ולא זר. הא דבעינא למימר לך דמשמיה דרב איתמר:

[אמר רב יהודה אמר שמואל:

סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה, אבל לא לתוך הקערה].

אמר רבי זירא אמר רב חייא בר אשי אמר רב:

סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה, אבל לא לתוך הקערה.

ודג לצירו - אפילו לתוך הקערה.

יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא.

אמר ליה אביי לרב דימי:

אתון משמיה דרב מתניתון ולא קשיא לכו,

אנן משמיה דשמואל מתנינן לה, וקשיא לן:

מי אמר שמואל דג לצירו אפילו לתוך הקערה?!

והאיתמר: כבשים שסחטן:

אמר רב: לגופן - מותר.

למימיהן - פטור, אבל אסור.

ושלקות - בין לגופן בין למימיהן - מותר.

ושמואל אמר:

אחד כבשים ואחד שלקות - לגופן מותר, למימיהן - פטור, אבל אסור.

אמר ליה:

האלהים! **"עיני ראו ולא זר"**¹ (איוב יט, כז),

מפומיה דרבי ירמיה שמיע לי,

ורבי ירמיה מרבי זירא,

ורבי זירא מרב חייא בר אשי,

ורב חייא בר אשי מרב.

¹ אשר אני אחזה לי ועיני ראו ולא זר

667. קמה, א-ב

רפ"י

סוחטין כבשין. ולא מפליג בין לגופן בין למימיהן ושרי לכתחילה וקשיא לכולהו דליכא בהו דשרי כבשין למימיהן לכתחילה:
דבר תורה. כלומר אסרה תורה מלאכה ודריכת זיתים וענבים הוא דהויא מלאכה אבל שאר דריכות לאו אורחייהו בהכי ולא מלאכה נינהו:
לעדות אשה. לומר לאשה מת בעליך דאקילו בה רבנן משום עיגונא וכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקועי רבנן לקדושין מיניה:

גופא.

"כבשים שסחטן:

אמר רב: לגופן - מותר, למימיהן - פטור, אבל אסור. ושלקות. בין לגופן בין למימיהן מותר. ושמואל אמר: אחד זה ואחד זה, - לגופן מותר, למימיהן פטור, אבל אסור".

רבי יוחנן אמר:

אחד כבשים ואחד שלקות לגופן - מותר, למימיהן - חייב חטאת.

מיתיבי:

"סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת, אבל לא למוצאי שבת. וזיתים וענבים לא יסחוט, ואם סחט - חייב חטאת".

קשיא לרב!

קשיא למואל!

קשיא לרבי יוחנן!

רב מתרץ לטעמיה,

שמואל מתרץ לטעמיה,

רבי יוחנן מתרץ לטעמיה.

רב מתרץ לטעמיה:

סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת,

אבל לא למוצאי שבת.

במה דברים אמורים:

לגופן, אבל למימיהן - פטור, אבל אסור.

ושלקות: בין לגופן בין למימיהן - מותר.

וזיתים וענבים - לא יסחוט, ואם סחטן - חייב חטאת.

שמואל מתרץ לטעמיה:

סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת, הוא הדין לשלקות.

במה דברים אמורים:

לגופן, אבל למימיהן - פטור, אבל אסור.

וזיתים וענבים - לא יסחוט, ואם סחט - חייב חטאת.

רבי יוחנן מתרץ לטעמיה:

סוחטין כבשים לצורך השבת אבל לא למוצאי שבת,

אחד כבשים ואחד שלקות.

במה דברים אמורים:

לגופן, אבל למימיהן לא יסחוט, ואם סחט - נעשה כמי שסחט זיתים וענבים, וחייב חטאת.

אמר רב חייא בר אשי אמר רב:

דבר תורה:

אינו חייב אלא על דריסת זיתים וענבים בלבד.

וכן תני רבי מנשה:

"דבר תורה: אינו חייב אלא על דריסת זיתים וענבים בלבד".

ואין 'עד מפי עד' נשר,

אלא לעדות אשה בלבד".

668. קמה, ב

רפ"י

לעדוֹת בכור. בכור ביד כהן כשנתנו ישראל לו שלם ואירע לו בו מום קי"ל בבכורות (דף לה.) נחשדו כהנים להטיל מום בבכור ואין נאמן לומר מום זה נפל בו מאיליו וצריך להביא עדים ואמרינן התם דאשה כשרה לעדות זו:
אימא לעדות שהאשה כשרה לה. והאי נמי כשרה לה:

[וכן תני דבי מנשה:

"דְּבַר תּוֹרָה: אִינוֹ חַיִּיב אֶלָּא עַל דְּרִיסַת זֵיתִים וְעַנְבִּים בְּלֶבֶד".
 וְאִין 'עַד מִפִּי עַד' כְּשֶׁר, אֶלָּא לְעֵדוֹת אִשָּׁה בְּלֶבֶד"]

איבעיא להו:

'עַד מִפִּי עַד' לְעֵדוֹת בְּכוֹר מֵהוּ?

רַב אָמֵי אָסִיר.

וְרַב אָסִי שְׂרִי.

אָמַר לִיה רַב אָמֵי לְרַב אָסִי:

וְהָא תַּנָּא דְּבִי מְנַשָּׂא:

"אִין 'עַד מִפִּי עַד' כְּשֶׁר אֶלָּא לְעֵדוֹת אִשָּׁה בְּלֶבֶד!"

אימא: לְעֵדוֹת שְׁהָאִשָּׁה כְּשֶׁרָה לָהּ בְּלֶבֶד.

רַב יִימָר אֶכְשֶׁר עַד מִפִּי עַד לְבְּכוֹר.

קָרִי עֲלֵיהּ מְרִימָר:

יִימָר שְׂרִי בּוֹכְרָא.

וְהִלְכְתָּא:

'עַד מִפִּי עַד' - כְּשֶׁר לְבְּכוֹר.

רַס"י

גברא יתירא. ר"ש דמתני' ר"א
 תנן בה:
 אתא לאשמעינן. בתמיה כלומר
 מה בא ללמדנו אם לא זאת:

669. קמה, ב

"חלות דבש [שריסקו מערב שבת, ויצאו מעצמן - אסורין,
 ורבי אלעזר מתירין]."

כי אתא רב הושעיא מנהרדעא אתא ואייתי מתניתא בידיה:
 "דיתים וענבים שריסקו מערב שבת, ויצאו מעצמן - אסורין.
 ורבי אלעזר ורבי שמעון - מתירין."

אמר רב יוסף:
 גברא יתירא אתא לאשמעינן?!

אמר ליה אביי:
 טובא קא משמע לן,
 דאי ממתניתין, הוה אמינא: התם הוא דמעיקרא אוכלא ולבסוף אוכלא,
 אבל הכא - דמעיקרא אוכלא ולבסוף משקה, אימא לא.
 קא משמע לן.

670. קמה, ב

כ"י

משנה

כל שבא בחמין מערב שבת - שורין אותו בחמין בשבת.
 וכל שלא בא בחמין מערב שבת - מדיחין אותו בחמין בשבת,
 חוץ מן המליח הישן ודגים מלוחין קטנים וקוליים האיספניו, שהדחתן זו היא גמר מלאכתן.

גמרא

כגון מאי?

אמר רב ספרא:

כגון תרנגולתא דרבי אבא.

ואמר רב ספרא:

זימנא חדא איקלעית להתם, ואוכלן מיניה,
 ואי לא רבי אבא דאשקין חמרא בר תלתא טרפי, איתנסי.

רבי יוחנן רייק מכותח דבבלאי.

אמר רב יוסף:

ולירוק אנו מתרנגולתא דרבי אבא.

ועוד, אמר רב גזא:

זימנא חדא איקלעית להתם, ועבדית פותח דבבלאי, שאילו מיניה כל בריחי מערבא.

מתני'

כל שבא בחמין. כלומר שנתבשל:

שורין אותו בחמין. כדי שיהא נמוח:

וכל שלא בא בחמין. כגון בשר יבש שאוכלין אותו חי עיי הדחק:

מדיחין אותו. ולא אמרי' זהו בישוליה אבל לא שורין:

חוץ מן המליח ישן. דג מליח של שנה שעברה:

וקוליים האיספניו. שם דג שאוכלין אותו מחמת מלחו עיי הדחה בחמין והנך אפילו הדחה נמי לא שזהו גמר מלאכתן והוי בשול:

גמ'

כגון מאי. הוי בא בחמין שחוזרין ושורין אותו בחמין:

תרנגולתיה דר' אבא. מבשלה ושורה אותה ימים רבים בחמין למחות מאליה ואוכלה לרפואה:

בר תלתא טרפי. בן ג' שנים: אתנוסי. הייתי טאנס להקיא מחמת מיאוס:

רייק. רוקק מכותחא דבבלאי כשזכרו שהיה מאוס בעיניו:

אמר רב יוסף כו'. קשה היה בעיניו שנמאסין בני בבל על בני ארץ ישראל אמר אנו נמי יש לנו לרוק מתרנגולתיה דר' אבא שהם אוכלים:

ועוד כותח. אינו מאוס כל כך בעיני שאר בני מערבא:

דהא אמר רב גזא כו'. ושאילו מיניה אותו כותח:

בריחי. חולים:

רס"י

הדיח. קוליס מאי :
חייב חטאת. דהוי בישול:

671. קמה, ב

"כל שלא בא בחמין [מערב שבת - מדיחין אותו בחמין בשבת,
חוץ מן המליח הישן ודגים מלוחין קטנים וקוליס האיספניו, שהדחתו זו היא גמר מלאכתו]."

'הדיח' מאי?

אמר רב יוסף:
הדיח - חייב חטאת.

אמר מר פריה דרבנא:
אף אגן נמי תנינא:
"חוץ ממליח ישן וקוליס האיספניו - שהדחתו זו היא גמר מלאכתו".
שמע מינה.

672. קמה, ב - קמו, א

יתיב רבי חייא בר אבא ורבי אסי קמיה רבי יוחנן ויתיב רבי יוחנן וקא מנמנמ.

אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי אסי:

מפני מה עופות שבבבל שמנים?

אמר ליה:

כלך למדבר עזה ואראך שמנים מהן.

מפני מה מועדים שבבבל שמחים?

מפני שהן עניים.

מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצוינין?

לפי שאינן בני תורה.

מפני מה גזים מזוהמים?

מפני שאוכלין שקצים ורמשים.

איתער בהו רבי יוחנן, אמר להו: דרדקי!

לא כך אמרתי לכם: "אמור לחכמה אחתי את" ² (משלי ז, ד) -

אם ברור לך הדבר באחותך שהיא אסורה לך - אומרהו,

ואם לאו - לא תאמרהו.

אמרו ליה: ולימא לן מר איזה מהן?

מפני מה עופות שבבבל שמנים?

מפני שלא גלו,

שנאמר: "שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמריו ובגולה לא הלך" ³ (ירמיהו מה, יא).

והקא מנלן דגלו?

דתניא:

"רבי יהודה אומר:

חמשים ושתים שנה לא עבר איש ביהודה,

שנאמר: "על ההרים אשא בכי ונהי ... מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו" ⁴ (ירמיהו ט, ט),

"בהמ"ה" - בגימטריא חמשים ותרתין הוו".

אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן:

כולן חזרו, חוץ מקוליים האיספנין.

דאמר רב:

הני מדרי דבבל מהדרי מיא לעין עיטם.

והאי כיון דלא שריר שדריה לא מצאי סליק.

מפני מה מועדים שבבבל שמחים?

מפני שלא היו באותה קללה,

² אמור לחכמה אחתי את ומודע לבינה תקרא

³ שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר

⁴ על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי ניצתו מבלי איש עובר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו

רפ"י

מפני מה עופות שבבבל שמנים.

משל איי:

כלך לכה לך אלא שקיצר

הלשון:

למדבר עזה. והיא מאי:

מועדים שבבבל שמחים.

רגילים לשמוח במועדים יותר

מאי:

מפני שהם עניים. וכל השנה

אין להם שמחה במאכל ומשתה

ואין להם מרגוע ממלאכה

לפיכך במועדים כל שמחתם:

מצוינין. מצוינין עצמן

בלבושים טאים:

מצוינין. מקושטין:

שאינו בני תורה. כל כך לכבדם

כבני ארץ ישראל מחמת תורתם

מכבדים אותם מחמת לבושיהן

שנראין חשובים:

דרדקי. בחורים שלא הגיעו

לסברא:

מפני שלא גלו. העופות כמו

אותן של איי כדאמרינן לקמן:

שאנן מואב מנעוריו וגו'. סיפיה

דקרא על כן עמד טעמו בו

אלמא הגולין מפיגין טעמן

ושמן:

נ"ב שנה. משגלו בימי צדקיה

בחרבות ירושלים עד שנפקדו

בימי כורש ואז עלו מהם לייסד

את הבית י"ח שנים קודם גמר

הבנין שהיא לסוף ע' שנה בשנת

שתיים לדריוש כדאמר'י במגילה

(דף יא:).

וכולן חזרו. הבהמות ועופות ואף

הדגים חוץ מן קוליים האספנין

וכולן חזרו דהא עד בהמה כתיב

ומכלל דמכאן ואילך הדור חוץ

מקוליים כדמפרש:

הני מדרי דבבל מהדרי מיא

לעין עיטם. מדרונות שבבבל

מחזירין מים הנשפכים בהן

לעין עיטם שהוא מקום גבוה

שבאי שאותו מעיין מביא מים

לבית טבילת כה"ג ביה"כ

דמתוקן בחומת עזרה על גבי

שער המים כדאמרינן בסדר

יומא (דף לא.) עין עיטם גבוה

מקרקע העזרה כ"ג אמות

והיאך מחזירין שיש בפרת

סילונות וסולמות למטה מן

הקרקע (הים) ודרך אותן

סולמות חוזרין המים לאי

וחוזרין ונובעין במעיינות

והדגים חזרו דרך אותן סולמות

שנוחים להעלותן יותר מדרך

פרת עצמו:

והאי. קוליים האספנין:

כיון דלא שריר שדריה. אין

קשה שדרה שלו:

דְּכַתִּיב: **"וְהִשְׁבַּתִּי כָּל מְשׁוּשָׁה חֲגֵה חֲדָשָׁה וְשִׁבְתָּהּ וְכָל מוֹעֵדָה"** (הושע ב, ג).
 וּכְתִיב: **"חֲדָשִׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שִׁנְאַה נַפְשִׁי הָיוּ עָלַי לְטָרְחַ"** (ישעיה א, יד).

מַאי "הָיוּ עָלַי לְטָרְחַ"?

אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר:

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

לֹא דִיּוּן לְיִשְׂרָאֵל שְׁחוּטָאין לְפָנַי, אֲלֵא שְׁמַטְרִיחִין אוֹתִי לִידַע אִיזוֹ גְזִירָה קָשָׁה אָבִיא עֲלֵיהֶן!

אָמַר רַבִּי יֶצְחָק:

אִין לָךְ כָּל רַגְל וְרַגְל שְׁלֵא בְּאַתָּה בּוֹלְשֵׁת לְצִיפּוּרִי.

וְאָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא:

אִין לָךְ כָּל רַגְל וְרַגְל שְׁלֵא בְּאֵל לְטַבְרִיה: אָגְמוּן, וְקַמְטוּן וּבַעַל זְמוּרָה.

מִפְּנֵי מַה תְּלַמְדִי חֲכָמִים שְׁבַבְכֶּל מְצוּיִין?
 לְפִי שְׂאִינּוּ בְּנֵי מְקוּמָן.

דְּאָמְרִי אֵינְשִׁי:

בְּמַתָּא - שְׂמַאי, בְּלֵא מַתָּא - תּוֹתַבְּאִי.

"הַבָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב יִצְיִן וּפְרָחִים יִשְׂרָאֵל" (ישעיה כז, ו).

תְּנִי רַב יוֹסֵף:

"אֵלּוּ תְּלַמְדִי חֲכָמִים שְׁבַבְכֶּל, שְׁעוֹשִׁין צִיּוּן וּפְרָחִים לְתוֹרָה".

מִפְּנֵי מַה גּוֹיִם מְזוּהָמִין?

שְׁלֵא עֲמְדוּ עַל הַר סִינַי.

קְמוּ א, שְׁבַשְׁעָה ^שְׁבַא נְחֹשׁ עַל חוּה - הִטִּיל בָּהּ זוּהָמָא,
 יִשְׂרָאֵל שְׁעַמְדוּ עַל הַר סִינַי - פְּסָקָה זוּהָמָתָן,
 גּוֹיִם שְׁלֵא עֲמְדוּ עַל הַר סִינַי - לֹא פְּסָקָה זוּהָמָתָן.

אָמַר לִיָּה רַבִּי אַחָא בְּרִיה דְּרַבָּא לְרַב אֲשִׁי:

גְּרִים מַאי?

אָמַר לִיָּה:

אַף עַל גַּב דְּאִינְהוּ לֹא הָווּ - מְזוּלִיָּהוּ הָווּ.

דְּכַתִּיב: **"אֵת אֲשֶׁר יִשְׁנוּ פֹּה עֲמְנוּ עִמָּד הַיּוֹם לְפָנַי ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹּה"**⁵ (דברים כט, יג-יד).

וּפְלִיגָא דְּרַבִּי אָבָא בַר כְּהֵנָא.

דְּאָמַר רַבִּי אָבָא בַר כְּהֵנָא:

עַד שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת לֹא פְּסָקָה זוּהָמָא מְאָבוֹתֵינוּ:

אֲבָרְהָם הוֹלִיד אֶת יִשְׁמָעֵאל,

יֶצְחָק הוֹלִיד אֶת עִשׂוּ,

יַעֲקֹב הוֹלִיד שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבַטִים שְׁלֵא הָיָה בְּהֶן שׁוּם דּוֹפִי.

רַפְּ"י

לְטַבְרִיה. לְבוּז וְלַהֲטִיל עֲלֵיהֶם
 עוֹל וְלֹא שְׁמַתְכוּוּיִין לְבַטְלֵן
 מִשְׁמַחַת הַרְגֵל אֲבָל הַקִּלְלָה
 גְּרַמָּה לְכַךְ:

קוּמְטוּן {קוּמְטוּן: רוּזוּן [כֹּאן
 רַשִׁי מְצִיין בְּפִירוּשׁ, שֶׁהַמְלָה
 הַתְּלַמוּדִית הִיא בַעֲצָמָה "לְשׁוֹן
 לַעֲזָא". וְאִמְנָם הַגְּרָסָה הַנְּכוּנָה
 הִיא בְּאַרְמִית "קוּמְטוּן"
 וּבְצַרְפְּתִית "קוּמְטוּן", אֲלֵא
 שְׁבַדְפוּסִים הַתְּבַלְבְּלוּ בִּינֵיהֶן:
 בְּדָפוּס וְיִלְנָא קוּרָאִים בְּנוֹסַח
 הַתְּלַמוּד "קוּמְטוּן" וּבְדִיבּוּר
 הַמַּתְחִיל בְּרַשִׁי "קוּמְטוּן",
 וְהַלְעוּ עֲצָמוּ הוֹשְׁמַט]. לְשׁוֹן
 לַעֲזָא הוּא שְׁלִטוּן:

בּוֹלְשֵׁת. חֵיל הַמֶּלֶךְ:

צִיפּוּרִי וְטַבְרִיא מַאיִי:

שְׂאִינּוּ בְּמְקוּמָם. שְׂמַאיִי גְלוּ
 לְשֵׁם וְהַגּוּלָּה לְמִקּוּם נְכַרִי מְצִיין
 עֲצָמוּ בְּמַלְבוּשִׁים שִׁיחָא חֲשׁוּב:
בְּמַתָּא שְׂמַאי. בַּעֲרִי אִינִי צְרִיךְ
 לְהַתְּכַבֵּד אֲלֵא בְּשָׂמִי שְׂאִינִי נִיכַר
 בּוּ:

בְּלֵא מַתָּא. בְּמִקּוּם שְׂאִינָה עִירִי:
תּוֹתַבְּאִי. כְּבוֹדֵי תְלוּי בְּשַׁמְלִתִי
 שְׁמַלְתוֹ מִתְּרַגְּמִינּוּן תּוֹתַבְּיָה
 (שְׁמוֹת כב):

צִיּוּן. צִמְחִין:

הַבָּאִים. אוֹתָן שֶׁל יַעֲקֹב שִׁיבֹאוּ
 לְבַבֵּל יִשְׂרָשׁוּ וְיַעֲשׂוּ צִיּוּן
 וּפְרָחִים לְתוֹרָה וְסִייעָתָא אֲתִיא
 לְרִי יוֹחָנָן דְּטַעֲמָא דְּמְצוּיִינִין לֹאוּ
 לְפִי שְׂאִינּוּ בְּנֵי תוֹרָה כְּדַרְבֵי אֲסִי
 אֲלֵא לְפִי שְׂאִינּוּ בְּמִקּוּמָן:

כְּשִׁבָא נְחֹשׁ עַל חוּה. כְּשֶׁנֶּתֶן לָהּ
 עֲצָה לֵאכּוֹל מִן הָעֵץ בֹּא עֲלֵיהּ
 דְּכַתִּיב (בְּרַאשִׁית ג) הַנְּחֹשׁ
 הַשִּׂימָנִי לְשׁוֹן נְשׂוּאִין:

גְּרִים מַאי. שְׁלֵא הָיוּ עַל הַר סִינַי
 מִהִיכָן פְּסָקָה זוּהָמָא:

מְזוּלִיָּהוּ הָווּ. בְּסִינַי וְכָל שְׁעַמְדוּ
 עַל הַר סִינַי נִתְקַדְּשׁוּ וְנִטְהַרוּ
 וְנִתְרַפְּאוּ מִכָּל מוּם וְאִף עוֹרִים
 וּפְסָחִים שֶׁהָיוּ בִּישְׂרָאֵל כְּדַתְּנִיא
 בְּסַפְרֵי:

וּפְלִיגָא. הָא דְּאִמְרֵן דְּלֵא פְּסָקָה
 זוּהָמָא עַד סִינַי:

⁵ ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת ואת האלה הזאת כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום

673.קמו, א

רש"י

מתני'. שובר . אדם חבית. מליאה גרוגרות בסכין או בסייף לאכול ממנה גרוגרות דאין במקלקל שום איסור בשבת: **ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי.** לנוקבה יפה בפתח נאה: **אין נוקבין מגופה.** הדבוקה בפה החבית לעשות נקב אלא נוטל את כולה אבל כי נקיב לה מתקן פתחא: **וחכמים מתירין.** דאין דרך פתח לחבית בכך: **ולא יקבנה מצידה.** בגמרא מפרש לה: **שהוא ממרח.** ויש כאן משום ממחק: **בערב.** מדינה: **מחטאת.** שמא מירח השעוה לדובקה בדופני הכלי סביב הנקב:

גמ'
לא שנו. דשובר החבית ומטלטל הסייף לכך: **אלא בדרוסות.** שהגרוגרות דרוסות בעיגול וחותכין ממנו בקורדום או בסייף ואידי דמטלטל סייף לחתוך גרוגרות תבר ביה נמי לחבית: **אבל מפורדות.** שא"צ לחתכן לא יטלטל סייף לשבור החבית דמתני' ר' נחמיה דאמר אין כלי ניטל אלא לתשמיש המיוחד לו כדמוקי לקמן: **ואינו חושש.** ואע"ג דיין לאו למחתכיה קאי: **רבנן היא.** דפליגי אדרי' נחמיה ואמרי כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך:

משנה

שובר אדם את החבית לאכול הימנה גרוגרות, ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי.

ואין נוקבין מגופה של חבית, דברי רבי יהודה. וחכמים מתירין.

ולא יקבנה מצדה. ואם היתה נקובה - לא יתן עליה שעוה, מפני שהוא ממרח. אמר רבי יהודה:

מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב, ואמר: חוששני לו מחטאת.

גמרא

אמר רבי אושעיא: לא שנו אלא: דרוסות, אבל מפורדות - לא.

ו"מפורדות" לא?!

מיתבי:

"רבן שמעון בן גמליאל אומר:

מביא אדם את החבית של יין ומתיז ראשה בסייף, ומניחה לפני האורחים בשבת, ואינו חושש!"

ההיא - רבנן,

מתניתין - רבי נחמיה היא.

ומאי דוחקיה דרבי אושעיא לאוקמי מתניתין כרבי נחמיה ובדרוסות? לוקמה במפורדות ורבנן!

אמר רבא,

מתניתין קשיתיה: מאי איריא דתני "גרוגרות"? ליתני 'פירות'! אלא שמע מינה: בדרוסות.

674.קמו, א

רש"י

חותלות. כלי של כפות תמרים ועושין כמין סלים ונותנים לתוכן תמרים רעים להתבשל: **מתיר.** אם הכסוי קשור בחבל: **אבל לא מפקיע.** סותר שרשרות החבל בכלי: **ולא חותך.** דאין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו וסכין אינו עשוי לכך:

תניא חדא:

"חותלות של גרוגרות ושל תמרים מתיר, ומפקיע, וחותך".

ותניא אידך:

"מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך!"

לא קשיא:

הא - רבנן.

הא - רבי נחמיה.

דתניא:

"רבי נחמיה אומר:

אפילו תרווד ואפילו טלית, ואפילו סבין - אין ניטליו אלא לצורך תשמישן".

675.קמו, א

רס"י

למיברז. לתחוב פוינדור"א
 {לנקב} בלע"ז:
בבורטיא. ברומח לתחבו
 בדופניה לנקבו:
לעין יפה. להרחיב מוצא היין
 בנקב גדול מדלא נקיב ליה
 כדרך הנוקבין נקב עגול ויפה:
התם ודאי לעין יפה קמיכוין.
 שמרחיב פיה למטה ממגופתה
 כדקתני מתיז את ראשה שפת
 פיה:
לפתוחי מיפתח. יטול מגופתה:

בעו מיניה מרב ששת:
 מהו למיברז חביתא בבורטיא בשבתא?

לפיתחא קמיכוין - ואסיר
 או דילמא: לעין יפה קמיכוין - ושרי?

אמר להו:
 לפיתחא קא מכוין, ואסיר.

מיתיבי:

**"דבן שמעון בן גמליאל אומר:
 מביא אדם חבית של יין ומתיז ראשה בסייף!"**

התם - ודאי לעין יפה קמיכוין,
 הךא - אם איתא לעין יפה קמיכוין - לפתוחי מיפתח.

676. קמו, א-ב

רש"י

למעלה. בראש המגופה התם הוא דשרו רבנן דלאו אורחא למיעבד פתחא התם אלא נוטל כל המגופה:
אבל מצדה. זמנין דעבדי לה משום פתחא ואינו רוצה לפותחה למעלה שלא יפול עפר או פסולת ביין:
היינו דקתני ולא יקבנה מצדה. ואמגופה קאי ודברי הכל:
מחלוקת מן הצד. התם הוא דקאסר רבי יהודה משום דאיכא דעבדי ליה פתחא:
אין נוקבין נקב חדש. בכלי:
נקב ישן. שנסתם דכי חוזר ופותח לאו כעושה פתח הוא שהרי עשוי ועומד וסתימתו לאו כלום:
אוסופי נמי קמתקן פתחא. שמרחיבו ויש כאן משום גמר מלאכה:
הבלא. סרחון שלא ימותו התרנגולין:
ואם בא להוסיף מוסיף. ולא גזרינן דילמא אתי לאוסופי בלול של תרנגולין דלא מוסיף איניש עליה:
משום ריחשא. שלא יכנס בו שרץ כגון נמיה וחולדה שממיתים את התרנגולים:
זימנין דלא תקניה מעיקרא. שיהא כדי להוציא הבל ולהכניס את האויר:

"אין נוקבין מגופה [דברי רבי יהודה] וחקמים מתירין".

אמר רב הונא:
 מחלוקת למעלה,
 אבל מן הצד - דברי הכל אסור.

והינו דקתני: "לא יקבנה מצדה".

ורב הסדא אמר:
 מחלוקת מן הצד,
 אבל על גבה - דברי הכל מותר.

והא דקתני: "לא יקבנה מצדה",
 התם - בגופה דחבית.

קמו רבנן:
 "אין נוקבין נקב חדש בשבת,
 ואם בא להוסיף - מוסיף.
 ויש אומרים: אין מוסיפין.
 ושון: שנוקבין נקב ישן לכתחילה".

ותנא קמא, מאי שנא מנקב חדש דלא?
 דקא מתקן פיתחא - אוסופי נמי קא מתקן פיתחא!

אמר רבה:
 דבר תורה: כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא - אינו פתח,
 ורבנן הוא דגזור, משום לול של תרנגולין, דעביד לעיולי אוירא ולאפוקי הבלא.
"ואם בא להוסיף - מוסיף" - אוסופי ודאי בלול של תרנגולים לא אתי לאוסופי,
 משום ריחשא.
"ויש אומרים: אין מוסיפים" - זימנין דלא תקניה מעיקרא, ואתי לארוחי ביה.

קמוב,

דרש רב נחמן משום רבי יוחנן:
 הלכה כ"יש אומרים".

677. קמו, ב

רש"י

לא שנו. דנוקבין: **אלא במקום.** דסתימה זו לא נעשית אלא לשמור ריח היין שלא יצא ויתקלקל וכיון דלאו סתימה מעליותא עבדי לה לאו כלום הוא: **לחזק.** שיחזק הכלי שלא יצא יינו הואיל וסתימה מעלייתא היא כי הדר נקיב לה הוי כפותח לכתחלה: **למטה מן היין נמי לשמר הוא.** כיון דלאו כובד היין נשען עליו סגי ליה בסתימה כל דהו: **למטה מן השמרים.** אצל שוליו שכל כובד היין נשען שם: **תניא דמסייע לך.** דלא פקע שם פתח מיניה אלא בסתימה מעלייתא: **בית סתום יש לו ד"א.** קיי"ל בבבא בתרא חצר מתחלקת לפי פתחיה לפי פתח הבתים הפתוחין לה אם באו לחלק את החצר בין שנים שהיה לזה בית שפתוחין לו לחצר שני פתחים ולזה בית שפתוחין לו לחצר ד' פתחים נוטל לכל פתח ארבע אמות בחצר נגד פתחו למדת רוחב פתחו והשאר חולקין בשוה ואם נסתם אחד מהם קודם חלוקת החצר ולא פירץ את פצימיו אלא סתם בין שני הפצימין אינו מפסיד [דין] פתחו בכך פירץ את פצימיו ואח"כ סתמו פקע שם פתח מיניה: **בית סתום.** והמת בתוכו אינו מטמא סביביו: **פרץ פצימיו.** וסתמו נעשה קבר ומטמא סביביו ד"א כדאמר בסוטה (ד' מד.) מת תופס ד"א לטומאה וגזרה דרבנן שמא יאהיל ולא יבין:

"וְשׂוּיָו שֶׁנֶּזְבְּיוֹ נִקְבַּיְשׁוּ לְכַתְּחִלָּה".

אמר רב יהודה אמר שמואל: לא שנו אלא במקום העשוי לשמר, אבל לחזק - אסור.

היכי דמי "לשמר", היכי דמי "לחזק"?

אמר רב חסדא: למעלה מן היין זהו - "לשמר", למטה מן היין זהו - "לחזק".

רבא אמר: למטה מן היין נמי זהו "לשמר".

והיכי דמי "לחזק"?

כגון שניקבה למטה מן השמרים.

אמר ליה אביי לרבא: תניא דמסייע לך: **"בית סתום - יש לו ארבע אמות. פרץ את פצימיו - אין לו ארבע אמות, בית סתום - אינו מטמא כל סביביו, פרץ את פצימיו - מטמא כל סביביו".**

678. קמו, ב

רס"י

גובתא. לתקוע קנה חלול בנקב החבית שיצא היין דרך הקנה : **מחתך.** רונגיייר {לעגל} כלומר, לחדד את הקנה עד שיהיה מעוגל, כדי שייכנס בדיוק בתוך נקב החבית!} לתקנה למדת הנקב: **אהדורי.** אם נפלה : **ולא מתקנא.** לא ניתנה בנקב לידע אם למדתו היא : **אי לימא ארישא.** לחותכה ולשפותה :

גובתא:

רב אסר.

ושמואל שרי.

מחתך - לכתחלה דכולי עלמא לא פליגי דאסור. אהדורי - דכולי עלמא לא פליגי דשרי. כי פליגי - דחתיכה ולא מתקנא. מאן דאסר - גזרינן דלמא אתי למיחתך לכתחלה. ומאן דשרי - לא גזרינן.

כתנאי:

"אין חותכין שפופרת ביום טוב, ואין צריך לומר בשבת. נפלה - מחזירין אותה בשבת, ואין צריך לומר ביום טוב. ורבי יאשיה מיקל".

רבי יאשיה אהיאי?

אילמא ארישא - הא קמתקן מנא!

אלא אסיפא - תנא קמא נמי מיישרא קשרי!

אלא דחתיכה ולא מתקנא איכא בינייהו:

מר סבר: גזרינן.

ומר סבר: לא גזרינן.

דרש רב שישא בריה דרב אידי מושמיה דרבי יוחנן: הלכה כרבי יאשיה.

679. קמו, ב

רפ"י

משחא. שמן עב:

אסור. למרחו:

טרפא דאסא. לתת עלה של

הדס בנקב החבית שהעלה עשוי

כמרזב והיין זב דרך שם:

גזירה משום מרזב. שמא יכין

מרזב:

שמא יקטום. העלה מן הענף

וכיון דקטמיה הוה ליה כמתקן

כלי כדתניא במסכת ביצה (דף

לג:.) לחצות בו שיניו לא יקטמנו

ואם קטמו חייב חטאת:

**"ואם היתה נקובה - לא יתן עליה שעוה,
מפני שהוא מִמְרַח"**].

מישחא:

רב אסר,

ושמואל שרי.

מאן דאסר - גזרינן משום שעוה.

ומאן דשרי - לא גזרינן.

אמר ליה רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף:

בפירוש אמרת לן משמיה דרב: מישחא שרי!

אמר טבות רישבא אמר שמואל:

האי טרפא דאסא - אסור.

מאי טעמא?

רב ימר מדפתי אמר:

גזירה משום מרזב.

רב אשי אמר:

גזירה שמא יקטום.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

דקטים ומנחי.

680. קמו, ב

רש"י

בי סדיא. לבדין שקורין פלטר"ש {לבדים (מצעים של לְבָד)} ועשויון לקפלן תחתיו במקום הכר או הכסת:
רב אסר. להביאו דרך מלבוש דרך רשות הרבים כשהוא מעוטף בו:
ברכין. שדרכן להתחמם בהן:
דשרו. דמלבוש הן:
ולא הוה ליה רווחא. בבית למקום מושבם של תלמידים:
ומשום כבוד רבותינו. שלא היה להן דבר לישב עליו ויושבין על גבי קרקע:
רב כהנא ורב אסי. תלמידי חברים היו לו:

בי סדיא,
רב אסר,
ושמואל שרי.

ברכין: דכולי עלמא - לא פליגי דשרי.
בקשין: דכולי עלמא - לא פליגי דאסור.
כי פליגי במיצעי.
מאן דאסר - מייחזי כמשוי.
ומאן דשרי - לא מייחזי כמשוי.

והא דרב לאו בפירוש איתמר, אלא מכללא איתמר.
דרב איקלע לההוא אתרא דלא הוה ליה רווחא,
נפק יתיב בכרמלית.
אייתו ליה בי סדיא - לא יתיב.

מאן דחזא סבר: משום דבי סדיא אסור,
ולא היא, דרב אכרוזי מכריז: **בי סדיא שרי**, ומשום כבוד רבותינו לא ישב עליו.

ומאן נינהו?
רב כהנא ורב אסי.

681. קמו, ב

רש"י

מתני'

לתוך הבור. שאין בו מים:
שיהא שמור. שלא יסריח מחמת החום:
ואת המים היפים ברעים. כלי מלא מים יפים לתוך מקוה מים רעים להשתמר שיצונו ולא יחמו:
מי שנשרו. שנפלו למים בשבת:
לחצר החיצונה. הסמוכה למבוא העיר בתוך העיר שהוא מקום משתמר:
שוטחן בחמה. ליבשן:
אבל לא כנגד העם. שיחשדוהו שכבסן:

גמ'

פשיטא. דנותנין תבשיל לתוך הבור:
גומות. שבקרקע הבור שיהו שוין להושיב הקדרה:

מְשָׁנָה

נֹתְנִין תְּבַשִּׁיל לְתוֹךְ הַבּוֹר בְּשִׁבִיל שְׂיָהָא שְׁמוֹר,
 וְאֵת הַמַּיִם הַיְפִיִּים בְּרָעִים, בְּשִׁבִיל שְׂיִצְנָנוּ.
 וְאֵת הַצּוֹנֵן בַּחֲמָה בְּשִׁבִיל שְׂיַחֲמוּ.
 מִי שְׁנִשְׂרוּ בְּלִיּוֹ בְּדֶרֶךְ בַּמַּיִם,
 מֵהֶלֶךְ בְּהוֹן וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ.
 הַגִּיעַ לְחֶצֶר הַחִיצוֹנָה - שׁוֹטְחֵן בַּחֲמָה,
 אֲבָל לֹא כְּנֶגֶד הָעָם.

גְּמָרָא

פְּשִׁיטָא!

מהו דתימא: ניגזר משום אשוויי גומות,
 קא משמע לן.

"וְאֵת הַמַּיִם הַיְפִיִּים בְּרָעִים".

פְּשִׁיטָא!

סיפא איצטריכא ליה: "וְאֵת הַצּוֹנֵן בַּחֲמָה".

הא נמי פְּשִׁיטָא!

מהו דתימא: ניגזר דילמא אתי לאטמוני ברמין,
 קא משמע לן.

"מִי שְׁנִשְׂרוּ [בְּלִיּוֹ בְּדֶרֶךְ בַּמַּיִם, מֵהֶלֶךְ בְּהוֹן וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ].
 הַגִּיעַ לְחֶצֶר הַחִיצוֹנָה - שׁוֹטְחֵן בַּחֲמָה,
 אֲבָל לֹא כְּנֶגֶד הָעָם".

אמר רב יהודה אמר רב:
 כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור.

תנן:

"שׁוֹטְחֵן בַּחֲמָה - אֲבָל לֹא כְּנֶגֶד הָעָם!"

תנאי היא:

דתניא:

"שׁוֹטְחֵן בַּחֲמָה אֲבָל לֹא כְּנֶגֶד הָעָם.
 רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹסְרִין".

682. קמו, ב - קמז, א

רש"י

המנער טליתו. מן העפר :
 חייב חטאת. דזהו ליבונה :
 אלא באוכמי. שהאבק מקלקל
 מראיתה וקפיד עליה :
 והוא דקפיד עלייהו. ללובשן עד
 שינערם :
 קמחללי שבתא. וגלימי אוכמי
 הוו :
 לא קפדינן. לא איכפת לן אם
 יש עליה אבק הלכך לאו ליבון
 הוא :
 כומתאי. כובעי :
 הוה קא מחסם. לשון לא
 תחסום (דברים כה) :
 למיתבא ליה. שצריך לנער הטל
 מעליה :

אמר רב הונא:

קמזא המנער טליתו בשבת - חייב חטאת.

ולא אמרן אלא: בחדתי,

אבל בעתיקי לית לן בה.

ולא אמרן אלא: באוכמי,

אבל בחיורי וסומקי - לית לן בה.

והוא דקפיד עליהו.

עולא איקלע לפומבדיתא,

חזא רבנן דקא מנפצי גלימיהו,

אמר: קמחלליו רבנן שבתא.

אמר להו רב יהודה: נפוצי ליה באפיה, אנו לא קפדינן מידי.

אביי הוה קאי קמיה דרב יוסף.

אמר ליה: הב לי כומתאי.

חזא דאיפא טלא עליה, הוה קמחסם למיתבה ליה.

אמר ליה: נפוצי שדי, אנו לא קפדינן מידי.

רש"י

בטלית מקופלת. לאחר שנתנה על ראשו הגביה שיפוליה על כתפיו:
חייב חטאת. שאין זה דרך מלבוש:
והרטנין. על שם מקום:
נימא כרוכה על אצבעו. שלא יפול מכתפיו: בר היני:

683. קמז, א

אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן:
היוצא בטלית מקופלת, מונחת לו על כתיפו בשבת - חייב חטאת.

תניא נמי הכי:

"סוּחְרֵי כְּסוּת הַיּוֹצְאִים בְּטִלִּיתוֹת מְקוּפְלוֹת וּמוֹנְחוֹת עַל כְּתִיפּוֹ בְּשַׁבָּת - חַיִּיבִין חֲטָאֵת.
וְלֹא סוּחְרֵי כְּסוּת בְּלִבְד אָמְרוּ, אֲלֵא כָּל אָדָם.
אֲלֵא שְׁדַרְבֵּן שֶׁל מוֹכְרֵין לְצֵאת כֶּךָ.
וְחֲנוּנֵי הַיּוֹצֵא בְּמַעוֹת הַצְּרוּרִין לוֹ בְּסַדִּינוֹ - חַיִּיב חֲטָאֵת.
וְלֹא חֲנוּנֵי בְּלִבְד אָמְרוּ, אֲלֵא כָּל אָדָם.
אֲלֵא שְׁדַרְבֵּן שֶׁל חֲנוּנֵי לְצֵאת כֶּךָ.
וְהַרְטָנִין יוֹצֵאִין בְּסוּדְרֵין שְׁעַל כְּתִיפּוֹ.
וְלֹא רְטָנִין בְּלִבְד אָמְרוּ אֲלֵא כָּל אָדָם,
אֲלֵא שְׁדַרְבֵּן שֶׁל רְטָנִין לְצֵאת בְּכֶךָ.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:
מַעֲשֵׂה בַּהוֹרְקָנוֹס בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקָנוֹס, שִׁיָּצָא בְּסוּדָר שְׁעַל כְּתִיפּוֹ בְּשַׁבָּת,
אֲלֵא שְׁנִימָא כְּרוּכָה לוֹ בְּאַצְבָּעוֹ,
וּכְשָׁבָא הַדְּבָר לְפָנֵי חֲכָמִים אָמְרוּ:
אֲפִילוּ אִין נִימָא כְּרוּכָה לוֹ בְּאַצְבָּעוֹ.

דרש רב נחמן בר רב חסדא משמיה דרב חסדא:
הלכה: אף על פי שאין נימא כרוכה לו באצבעותיו.

684. קמז, א

רפ"י

מרזב. מפרש לקמיה :
כיסוי בבלייתא. שמסלקין בגדיהם מן הארץ כשהן ארוכין וכופלין אותו כלפי מעלה פרונצייש {קפלים} ומחזיקין אותו ע"י חוטין והיינו כמין כיס וכמו מרזב :
אסור. משום תקוני מנא :
הכי מאי. קולט חלוקו (בפניו) בענין אחד ושואלו כגון זה מרזב או לא וחוזר וקולטו בענין אחר ושואלו :
לכנופי. שיהא מתוקן תמיד להעמיד קיפולו לעולם :
להתנאות. לפי שעה :
מתנאה בסדינו. אחר שנתעטף היה מתקנו על גופו ומיישבו ובחול קאמר כלומר אלמא דאורחיה בהכי וה"ה לשבת :
שני צידי טליתו. שבימינו ובשמאלו לצד הקרקע :
בן זירוז בוז לא חייב ר"מ חטאת. בתמיה דאין זה דרך מלבוש אלא דרך משוי :
דקדק ר"מ ע"כ. בתמיה לחייב חטאת בדבר הדומה להיות מותר כזה שאינה מקופלת ואחוריה נופלין למטה מכתפיו אלא שצידיה היו מונחין על כתפו :
שלשל. הורידה למטה שקבל דבריו :
נשאל איתמר. לא אירע מעשה זה לרבי אלא שאלו לפניו מהו לצאת בו ובקש להתיר עד שאמרו לפניו משום רבי מאיר חייב חטאת דאיהו סבר הואיל ואינה מקופלת שהרי אחוריה היו נופלין למטה מן כתפיו אלא שצידיה היו מונחים על כתפיו הוה סבר דרך מלבוש הוא :

עולא איקלע לבי אסי בר היני, בעו מיניה: מהו לעשות מרזב בשבת?

אמר להו: הכי אמר רבי אלעי: אסור לעשות מרזב בשבת.

מאי "מרזב"?

אמר רבי זירא: כיסי בבלייתא.

רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי זירא. אמר ליה: הכי מאי?

אמר ליה: אסור.

והכי מאי?

אמר ליה: אסור.

אמר רב פפא:

נקוט האי כללא בידך:

כל אדעתא דלכנופי - אסור,

כל דלהתנאות - שרי.

כי הא דרב שישא בריה דרב אידי מתנאה בסדינו הוה.

כי אתא רב דימי אמר:

פעם אחת יצא רבי לשדה והיו שני צידי טליתו מונחין על כתיפו.

אמר לפניו יהושע בן זירוז בן חמיו של רבי מאיר:

בוז לא חייב רבי מאיר חטאת!?

אמר ליה: דקדק רבי מאיר עד כאן!?

שלשל רבי טליתו.

כי אתא רבין אמר:

לא יהושע בן זירוז הוה - אלא יהושע בן פפוסאי הוה, חתנו של רבי עקיבא,

אמר: בוז לא חייב רבי עקיבא חטאת!?

אמר לו: דקדק רבי עקיבא עד כאן!?

שלשל רבי טליתו.

כי אתא רב שמואל בר רב יהודה אמר:

"נשאל" איתמר.

685. קמז, א-ב

כ"י

משנה

הרוחץ במי מערה, ובמי טבריא, ונסתפג אפילו בעשר אלונטאות - לא יביאם בידו. אבל עשרה בני אדם מסתפגין באלונטית אחת פניהם, ידיהם ורגליהם, ומביאין אותן בידו.

סכין וממשמשין, אבל לא מתעמלין. ולא מתגררין.

אין יורדין לקורדימא, ואין עושין אפיקטויזין, ואין מעצבין את הקטן, ואין מחזירין את השבר, מי שנפרקה ידו ורגלו - לא יטרפם בצונן, אבל רוחץ הוא בדרבנו, ואם נתרפא נתרפא.

גמרא

קתני "מי מערה" דומיא "מי טבריא": מה "מי טבריא" - חמין, אף "מי מערה" - חמין.

"הרוחץ" - דיעבד - אין, לכתחילה - לא! מכלל: אֲפִילוּ לְכַתְחִילָה שְׁפִיר דְּמִי. קמז, ב.

כמי?

רבי שמעון היא.

דתניא:

"לא ישתטף אדם בין בחמין בין בצונן, דברי רבי מאיר. רבי שמעון: מתיר. רבי יהודה אומר: בחמין - אסור, בצונן - מותר.

מתני'

מי מערה. מי מקוה מקורה שהוא חם ואין חומו יוצא ודוקא חמין נקט ומשייה קתני הרוחץ דיעבד: ונסתפג. וקינח:

אפי' בעשר אלונטיות. סדינין שמקנחין בהן וסיפג בהן זה אחר זה ורבותא היא דלא נפיש מיא בכל חד אפי' לא יביאם בידו בתוך ביתו אפי' עיי עירוב שמא ישכח ויסחט בבואו:

אבל עשרה בני אדם. הואיל ומרובין הן מדכרי אהדדי:

מסתפגין באלונטית אחת. והיינו נמי רבותא דחדא אלונטית לעשרה נפישא ביה מיא אפילו הכי מביאין אותה בידיהם:

פניהם ידיהם ורגליהם. אורחא דמילתא נקט וה"ה לכל גופם:

סכין. שמן בשבת: וממשמשין. ביד על כל הגוף להנאה:

אבל לא מתעמלין. לשפסף בכח:

ולא מתגררין. גרסינן (מובא בטעות במקום "גרטייר" שפירושו לגרד) במגררת שקורין אשטרייל"א (קרצפת, מגרדת) דהוי עובדא דחול:

לקורדימא. שם הנהר ובגמ' מפרש טעמא:

אפיקטויזין. להקיא: ואין מעצבין את הקטן. לשון ידיך עצבוני (איוב י) שמתקנים ומיישבין עצמותיו וחוליות שדרתו כמדת צלמו ובגמרא אמר טעמא:

ואין מחזירין את השבר. עצם שנשבר. כל רפואה אסורה משום שחיקת סמנין: נפרקה. אלווישייר {שמוטה [מדובר ביד או ברגל שנקעה, דהיינו שעצמה יצאה מפרקה]} בלעז שיצא העצם מפרק שלו: לא יטרפם. לשון ביצים טרופות בקערה (חולין דף סד.).

גמ'

דלהשתטף. שופכן על גופו דלאו דרך רחיצה היא שרי לכתחילה אפי' בחמין:

686. קמז, ב

רש"י

סיפא. אבל עשרה בני אדם כו' :
ומניחה בחלון. הסמוכה לכותל המרחץ :
לאוליירין. בלנים :
על אותו דבר. סחיטה :
הא רבי והא ר"ש כו'. הרי כל אלו שמתירין :
מחצר לגג כו'. ר"ש לטעמיה דאמר בעירובין (דף עד.) אחד גגות אחד חצירות ואי קרפיות כולן רשות אחת הן לטלטל מזה לזה ואפילו של בעלים הרבה :
עד שהיינו מגיעין כו'. ומסתמא לא היו מניחין אותה על המעין במקום הפקר :
כבן חכינאי מתני לה. דברי בן חכינאי מסיים בה ולא סתמא :

"ונסתפג אפילו בעשר אלונטיות [- לא יביאם בידו].
אבל עשרה בני אדם מסתפגין באלונטית אחת פניהם, ידיהם ורגליהם, ומביאין אותו בידו".

רישא - רבותא קא משמע לן,
 וסיפא - רבותא קא משמע לן.

"רישא - רבותא קא משמע לן":
 אפילו הני דלא נפישו בהו מיא, כיון דחד הוא אתי לידי סחיטה,

"וסיפא - רבותא קא משמע לן":
 אפילו הני דנפישו בהו מיא, כיון דרבים ניהו, מדכרי אהדדי.

תנו רבנן:

"מסתפג אדם באלונטית ומניחה בחלון.
ולא ימסרנה לאוליירין, מפני שחשודים על אותו דבר.
רבי שמעון אומר:
מסתפג באלונטית אחת, ומביאה בידו לתוך ביתו".

אמר ליה אביי לרב יוסף:
 הלכתא מאי?

אמר ליה:
 הא - רבי שמעון,
 הא - רבי,
 הא - שמואל,
 הא - רבי יוחנן!

רבי שמעון - הא דאמרן.

רבי - דתניא:
"אמר רבי:

בשהיינו למדין תורה אצל רבי שמעון בתקוע,
היינו מעלין שמו ואלונטית מחצר לגג, ומגג לקרפף,
עד שהיינו מגיעין אצל מעין שהיינו רוחצין בו".

שמואל -

דאמר רב יהודה אמר שמואל:
 מסתפג אדם באלונטית ומביאה בידו לתוך ביתו.

רבי יוחנן -

דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
 הלכה מסתפג אדם באלונטית ומביאה בידו לתוך ביתו.

ומי אמר רבי יוחנן הכי?!

והאמר רבי יוחנן:
 הלכה כסתם משנה,

ותנן:

"ונסתפג אפילו בעשר אלונטיות - לא יביאם בידו"!

ההוא כבן חכינאי מתני לה.

687. קמז, ב

רפ"י

האוליירין. בלנין:
מביאין בלרי נשים. סדינים שהנשים מסתפגין בהם מותר להביאן דרך מלבוש לבית המרחץ:
סכניתא. סודר גדול שתלוי לו בין כתפיו וראשו עטוף בו:
צריך לקשור שני ראשיה. זה בזה שלא תפול מראשו:
כי מעבריתו מאני לבני חילא. כשתביאו בגדי העובדי כוכבי בני החיל המוטלי עליכם לשמשן ואתם מביאים להם בשבת דרך רשות הרבים:
שרביבו בהו למטה מכתפיים. שלא יהיו שוליהם מונחים בכתפיהם אלא משוכי למטה שיהא נראה לבוש:

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

האוליירין מביאין בלרי נשים לבי בני, ובלבד שיתפסה בהן ראשן ורובן.

סכניתא - צריך לקשר שני ראשיה למטה.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

למטה מן כתפיים.

אמר רבא לבני מחוזא:

כי מעבריתו מאני לבני חילא שרביבו בהו למטה מן כתפיים.

688. קמז, ב

רש"י

סך ואח"כ ממשמש. [דקסבר]
 בחול ממשמש ואחר כך סך :

"סכין וממשמשין".

תנו רבנן:

"סכין וממשמשין בבני מעיים בשבת.
 ובלבד שלא יעשה בדרך שהוא עושה בחול".

היכי עבד?

רבי חמא בר חנינא אמר:
 סך ואחר כך ממשמש.

רבי יוחנן אמר:
 סך וממשמש בבית אחת.

ב.קמז, 689.

רפ"י

דיומסית. שם נהר שמימיו מלוחים:
שמעמלת. מחממת:
ומרפא. שהטיט מלוח:
כל ימיה. ימי רפואתה:
להאי גיסא כו'. מתחלת הימים
 או בסוף:
שקייני. משקין לרפואה:
מדבחה לעצרת. אלמא עצרת בסוף:
חמרא דפרוגיאתא. שם מדינה שיינה משובח:
קפחו עשרת השבטים. שהיו בעלי הנאה ועסוקים בכך ולא היו עוסקים בתורה ויצאו לתרבות רעה:
להתם. לפרוגיאתא ודיומסית:
אימשיך בתרייהו. אחר היין והרחיצה:
איעקר תלמודיה. נעקר תלמודו ושכחו:
הורש. היה לבם:
הוי גולה למקום תורה. אם ת"ח אתה אל תשב אלא במקום ת"ח חברך ואל תאמר תלמידים הם יבואו אלי ודי לי בכך למה אהיה גולה:
שחביריך יקיימוה בידך. שתהא רגיל אצלם וכשתשנה מסכת אחת והם אחרת תשמענה ותהא סדורה בפיך ואל תשתכח הימנה:
ואל בינתך אל תשען. לומר חכם גדול אני וזכרך וכשאחזור פרק זה או מסכת זו לא תשתכח חברתה ממני:

"אבל לא מתעמלין".

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
 אסור לעמוד בקרקעיתה של דיומסת,
 מפני שמעמלת ומרפא.

אמר רב יהודה אמר רב:
 כל ימיה של דיומסת עשרים ואחד יום ועצרת מן המנון.

איבעיא להו:
 עצרת להאי גיסא,
 או להאי גיסא?

תא שמע:
 דאמר שמואל:
 כולהו שקייני מדיבחה ועד עצרתא מעלו!

דילמא התם הוא כמה דקריר עלמא - מעלי,
 אבל הכא: משום הבלא הוא, פיון דחמים עלמא - טפי מעלי.

אמר רבי חלבון:
 חמרא דפרוגיאתא ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל.

רבי אלעזר בן ערוך איקלע להתם,
 אימשיך בתרייהו איצקו תלמודיה.
 כי הדר אתא, קם למיקרי בספרא, בעא למיקרא: **"החדש הזה לכם"** (שמות יב, ב).
 אמר: "החדש הזה לכם".
 בעו רבנו רחמי עליה והדר תלמודיה.

והיינו דתנן:
"רבי נהוראי אומר:
הוי גולה למקום תורה,
ואל תאמר שהיא תבא אחריך, שחביריך יקיימוה בידך, ואל בינתך אל תשען".

תנא:
"לא רבי נהוראי שמו, אלא רבי נחמיה שמו.
ואמרי לה רבי אלעזר בן ערוך שמו.
ולמה נקרא שמו רבי נהוראי?
שמנהיר עיני חכמים בהלכה".

690. קמז, ב

כ"י

מגרת. אשטריי"ל {קרצפת,
מגרת} ואדם מגרר בה:
מגירתא דכספא. לשבת:
משום פיקא. טיט של אותו נהר
מחליק ובגדי האדם נישורין
במים כשהוא נופל ואתי לידי
סחיטה:

"אבל לא מתגדרין".

תנו רבנן:

"אין גורדין במגרת בשבת.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

אם היו רגליו מלונככות בטיט ובצואה גורר פדרנו ואינו חושש".

רב שמואל בר יהודה עבדא ליה אימיה מגרתא דכספא.

"אין יורדין לקורדימא".

מאי טעמא?

משום פיקא.

691. קמז, ב - קמח, א

רפ"י

אלא בסם. דדמי לרפואה וגזירה משום שחיקת סמנין:
אבל ביד. להכניס יד לתוך גרונו עד שיקיא מותר:
מפני הפסד אוכלין. שבמעיו ומתוך כך הוא רעב וחוזר ואוכל:
לפופי. אונמלוטי"א {לחתל} כמו שעושי לקטן שיתיישבו אבריו ולא יתעקם:
בחומרי שדרה. חוליות של שדרה שנתפרקה אחת מהן ולאחר זמן קמיירי דאי ביום לידה אמרי' (לעיל דף קכט:). כל האמור בפי תוכחה דיחזקאל עושין לחיה בשבת:
הלכה מחזירין את השבר. סבירא ליה לשמואל מחזירין תנן:
אדא דיילא. מנשטר"ל {פקיד, שוטר} ממונה:
גרביה. קח בגדו עד שיבא:
אתא. רבה אשכחיה לרב יהודה כו':
הא חנא דידן. ממקומנו הוא ולא שמענו זאת מפיו עד הנה:
ולאו בדינא גרבתין. בתמיה שאילו לא באת לא למדנו:

"ואין עושין אפיקטוידין".

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
 לא שנו אלא בסם,
 אבל ביד - מותר.

תניא:

"דבי נחמיה אומר:
 אף בחול - אסור,
 מפני הפסד אוכלין".

"ואין מעצבין את הקטן".

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
 לפופי ינוקא בשבת שפיר דמי.

והאנן תנו:

"אין מעצבין!"

התם בחומרי שדרה דמיחזי כבונה.

"ואין מחזירין את השבר".

אמר רבי חנא בגדתאה אמר שמואל:
 קמח, א הלכה: מחזירין את השבר.

רבה בר בר חנה איקלע לפומבדיתא,
 לא על לפירקיה דרב יהודה.
 שדריה לאדא דילא, אמר ליה: זיל גרביה.
 אזיל גרביה.

אתא, אשכחיה דקא דריש: אין מחזירין את השבר.
 אמר ליה: הכי אמר רב חנא בגדתאה אמר שמואל:
 הלכה: מחזירין את השבר!
 אמר ליה: הא חנא דידן והא שמואל דידן, ולא שמיע לי,
 ולאו בדינא גרבתין!?

692. קמח, א

רש"י

שניא ליה ידיה. נשתנית ידו ממקומה אשולשייני"ר {לשמוט} בלע"ז: הכי מאי. היה עושה בענינים הרבה ושואל: בחדא מחיתא מחיתנהו. באריגה אחת ארגתו: היכא דאיתמר. דמתניתין לאו דוקא תגן איתמר:

"מי שנפרקה ידו [ורגלו] - לא יטרפם בצוננו, אבל רוחץ בדרבנו, ואם נתרפא נתרפא".

רב אפיא הוה יתיב קמיה דרב יוסף, שניא ליה ידיה.

אמר ליה: הכי מאי?

אסור.

והכי מאי?

אמר ליה: אסור.

אדהכי איתפח ידיה.

אמר ליה: מאי תיבעי לך?

הא תגן:

"מי שנפרקה ידו או רגלו לא יטרפם בצוננו, אבל רוחץ בדרבנו, ואם נתרפא נתרפא"!

אמר ליה:

ולא תגן:

"איו מחזירין את השבר",

ואמר רב חנא בגדתאה אמר שמואל:

הלכה מחזירין את השבר!

אמר ליה: כולהו בחדא מחיתא מחיתנהו?!

היכא דאיתמר - איתמר.

היכא דלא איתמר - לא איתמר.

הדרן עלך חבית